

1/2005

**SAK:n esityksiä valtion
talousarvioon vuodelle 2006
ja vuosien 2006 - 2009
määrärahaakehyksiin**

7.3.2005

Lisätietoja:

Sinikka Näätsaari

sinikka.naatsaari@sak.fi

puh. (09) 7721 442

SAK, PL 157

FIN-00531 Helsinki

SAK:n esityksiä valtion talousarvioon vuodelle 2006 ja vuosien 2006 - 2009 määräraha-kehäksiin

---

Sisällys

SAK:n hallituksen kehyskannanotto 7.3.2005	3
Kehysriihessä keskityttävä työllisyyteen – muutosturvalla parannus irtisanottujen asemaan	3
1. Elinkeinopolitiikka	5
Riski- ja teknologiarahoitus	5
Liikenneinfrastruktuurin kehittäminen	6
Kuntatalous	6
Julkisen sektorin henkilöstöpolitiikka	7
Valtion toimintojen alueellistaminen	7
Asuntotuotanto ja korjausrakentaminen	7
2. Veropolitiikan lähtökohtia	8
3. Työministeriön hallinnonala	9
Työelämäohjelmat	10
4. Opetusministeriön hallinnonala	10
Aikuiskoulutus	10
Nuorten ammatillinen osaaminen	11
Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta	11
Vapaa sivistystyö ja tutkimustoiminta	11
5. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	12
Sosiaalivakuutus	12
Sosiaali- ja terveyspalvelut	12
Perhepäivähoidon kustannuskorvaus	12
6. Työterveyshuollon palvelujen ja työsuojeluviranomais- toiminnan kehittäminen sekä työehtojen valvonta	13
KRP:n työehtovalvontayksikkö	13
Tieliikenteen valvontayksikkö	13
7. Tasa-arvo	14
8. Oikeusministeriön hallinnonala	14
Vankeinhoito	14
9. Puolustusministeriön hallinnonala	14

SAK:n hallituksen kehyskannanotto 7.3.2005

Kehysriihessä keskityttävä työllisyyteen - muutosturvalla parannus irtisanottujen asemaan

Vaikka maailmantalouden kovin kasvuvaihe näyttää tällä hetkellä tasaantuvan, ovat Suomen suhdannenäkymät melko myönteiset, joskin epävarmuustekijöitä on edelleen olemassa. Paraneva työllisyystilanne, palkansaajien vakaa ostovoimakehitys sekä vähitellen kasvavat yritysinvestoinnit ylläpitävät kotimaista kysyntää. Kasvun turvin voidaan nyt toteuttaa työllisyyttä nostavia toimenpiteitä.

Työttömyyden vähentämiseksi on osoitettava lisäresursseja aktiiviseen työvoimapolitiikkaan. Työmarkkinajärjestöjen yhteistuumiin sopiman muutosturvan toimintamallin toteuttaminen on edennyt nopeasti. Muutosturvan keskeisin tarkoitus on helpottaa työntekijöiden mahdollisimman nopeaa uudelleen työllistymistä ja ehkäistä pitkäaikaistyöttömyyttä. Muutosturvan toteuttaminen onkin varmistettava riittävin voimavaroin. Myös työmarkkinatuki uudistuksen määrärahat ja henkilöstöresurssit on varmistettava, jotta uudistuksen keskeisin tavoite, työttömien yhteiskuntatakuu, toteutuu.

Osaamispanostusten on tuettava tuottavuuden kehittymistä, joka luo edellytykset työllisyyden kasvulle. Koko väestön osaamistasoa on kohotettava, mikä merkitsee voimavarojen suuntaamista toisen asteen koulutukseen sekä ammatilliseen aikuis-koulutukseen. Erityistä huomiota on kiinnitettävä vähän koulutettuun aikuisväestöön, jonka osaamistason parantamiseen tähtäävän Noste-ohjelman rahoitus on varmistettava. Noste-ohjelmaa on kehitettävä tuloshakuisesti ja sitä on jatkettava vuoden 2008 loppuun saakka. Työelämälähtöistä tuottavuuden parantamista on vahvistettava turvaamalla työelämän kehittämissuunnitelmien jatko.

Suomen kilpailukykyä on vahvistettava panostamalla tutkimus- ja kehittämistoimintaan, kuten tuloratkaisun yhteydessä sovittiin. Globalisaation haasteista selviämiseksi on SAK:n aloitteesta aloitettua toimialojen elinkeinopoliittista vuoropuhelua jatkettava. Muuttuvassa maailmassa on huolehdittava, että Suomi on entistä parempi paikka ihmisille elää ja yrityksille sijoittua. Tämän vuoksi myös liikenneverkosta on pidettävä huolta. Tuloratkaisussa sovittiin lisäyksistä tie- ja rataverkon kunnossapitoon sekä uusien liikennehankkeiden aloittamisesta vuoden 2007 talousarviossa. Niiden toteuttaminen on varmistettava.

Valtion ja kuntien keskinäisistä rahoitussuhteista tehtävien ratkaisujen keskeinen lähtökohta tulee olla, että sekä koko kuntasektorin että yksittäisten kuntien rahoitus pohja on selkeä, vakaa ja ennakoitavissa.

Menokehyykset on mitoitettava siten, että valtion toimintamenoihin budjetoidaan täysimääräisinä henkilöstön palkat ja niiden sopimuskorotukset sekä uusien palkkausjärjestelmien ja tulospalkkauksen edistämisen vaatimat määrärahat. Valtion toimintojen alueellistamisen täytyy perustua henkilöstön vapaaehtoiseen siirtymiseen toiselle paikkakunnalle. Alueellistamisen aiheuttamat lisäkustannukset on otettava huomioon vastaavana toimintamenojen lisäyksenä.

Uudet panostukset aktiiviseen työvoimapolitiikkaan helpottavat suoraan monien vähävaraisten kansalaisten asemaa. Laadukkaat ja kaikkien kansalaisten saatavilla

olevat palvelut ovat tärkeä osa hyvinvointiyhteiskuntaa ja niiden saatavuudesta on huolehdittava. Julkisten palvelujen sekä ansiosidonnaisen sosiaaliturvan, mm. työeläkkeiden, työttömyysturvan sekä sairaus- ja vanhempainpäivärahojen tavoitteena on estää syrjäytymistä ja vähentää köyhyyttä. Sosiaaliturvan kehittämisessä keskeistä tulee edelleen olla ansioperusteisuus, lakisääteisyys ja kattavuus. Sairausvakuutuksen rahoitusuudistus on toteutettava niin, ettei palkansaajien maksurasitus uudistuksen lähtövaiheessa nettotasolla nouse.

Tasa-arvolaki uudistuu tänä vuonna. Sosiaali- ja terveysministeriöön ja työsuojelupiireihin tarvitaan lisävoimavaroja tukemaan työpaikkojen tasa-arvosuunnitelmien tekemistä. Kuluvasta vuodesta tulee tehdä tasa-arvosuunnittelun teemavuosi.

Nyt on aika ratkaista työvaltaisen toiminnan tuen toteuttamistapa, ja tavoitteena on pidettävä työllisyyden nostamista. Lähtökohtana uudistukselle on, että se koskee kokoaikatyötä. Tukimalli on toteutettava siten, ettei yrityksille luoda kannustimia pilkkoa työsuhteita keinotekoisesti tai keinotella palkkasummilla esimerkiksi määräaikaisten työsuhteiden tai vuokratyön käyttöä lisäämällä. Tukimalli ei saa johtaa palkkakuoppiin eikä estää pienipalkkaisten ansiokehitystä. Järjestelmää toteutettaessa on erityisesti huolehdittava valtiontalouden kestävydestä sekä verojärjestelmämme toimivasta hallinnoinnista ja selkeydestä.

1. Elinkeinpolitiikka

Hallituksen tavoitteena olevan 100 000 uuden työpaikan luominen vaalikaudella ja työllisyysasteen nosto 70 %:iin ovat erittäin haastavia tehtäviä. Tuloratkaisu parantaa talouskasvun edellytyksiä ja lisää ostovoimaa, mikä tukee suotuisaa työllisyyskehitystä, mutta työllisyystavoitteen saavuttaminen ei onnistu nykyisellä varsin alhaisella investointitasolla. Valtion aktiivisella elinkeinopolitiikalla tulisikin rohkaista sekä teollisuuden että palveluelinkeinon yrityksiä kasvuun ja investointeihin kotimaassa sekä uusiin vientiponnistuksiin mm. laajentuneilla EU:n sisämarkkinoilla, Venäjällä ja Aasiassa.

Valtiovarainministeriön tulee EU:n direktiivien valmistelussa ja kotimaisiin riski- sekä teknologiarahoituksen ja pääomasijoitustoiminnan keinoin vahvistaa mm. metsä- ja puunjalostusteollisuuden, kemianteollisuuden ja puolustusvälinetuotannon sekä telakkatoiminnan toimintaedellytyksiä. Vireillä olevat lupaavat kaivos-hankkeet on voitava käynnistää ilman lisäviivytyksiä. Lisäpanostuksia tulee suunnata erityisesti liiketoimintaosaamisen kehittämiseen. EU:n sisämarkkinoilla tulee varmistaa tasapainoisella palveludirektiivillä sekä kansallisten työehtojen noudattaminen että suotuisat edellytykset palveluviennin lisäämiselle. Tukien ja riskin jakamisen vastineeksi yritysten on kannettava oma yhteiskuntavastuunsa ja sitouduttava lisäämään työllisyyttä ja tuotantoa myös Suomessa.

Suomen uusittavassa energia- ja ilmastostrategiassa on otettava huomioon energian toimialakohtaisen vuoropuhelun suositukset. Kansainvälisissä ilmastoneuvotteeluissa on tähdättävä aitoihin, kaikkia sitoviin päästövähennyksiin. Uusien sitoumusten tulee edistää parhaan ja ominaispäästöiltään puhtaimman teknologian soveltamista energia- ja teollisuustuotannossa sekä liikenteessä ja asumisessa.

Puuteollisuuden elinkeinopoliittisen ohjelman ja puurakentamisen edistämishojelman taloudelliset resurssit on turvattava.

Riski- ja teknologiarahoitus

Hallituksen tulee toteuttaa Anne Brunilan johtamaan globalisaatioraporttiin kirjatut suositukset teknologiarahoituksen nostamisesta vuositasona 25 miljoonalla eurolla. Tutkimus- ja tuotekehitysrahoitusta on suunnattava nykyistä enemmän myös perinteisen teollisuuden jalostusarvon lisäämiseen (mm. TRIO-hanke) sekä tuottavuuden kohottamiseen teknologian soveltamisen keinoin myös yksityisissä ja julkisissa palveluissa.

Finnveran lainoitus- ja takausmahdollisuudet tulee taata kysyntää vastaavasti lisäämällä tarvittaessa erityisriskinoton valtuuksia. Valtion pääomasijoitustoiminta on järkevintä keskittää hoidettavaksi Suomen Teollisuussijoitus Oy:n kautta ja nostaa tarvittaessa yhtiön osakepääomaa mm. alkavien ja kasvuyritysten rahoittamiseksi sekä suorien sijoitusten osuuden kasvattamiseksi. Yhtiölle asetettuja tuottovaatimuksia tulee uusia lisäriskinoton mahdollistamiseksi.

KTM:n ja TM:n pääluokissa olevia työllisyysperusteisia ja muita investointiavustuksia on korotettava investointien vauhdittamiseksi. Valtion toimintoja tulee alueilla koota eikä hajauttaa. Siksi TE-keskusten toimintaedellytykset yhtenäisinä kokonaisuuksina

on turvattava, millä on merkitystä paitsi tehokkaamman työvoima- ja elinkeinopolitiikan myös tuossa sovittu muutosturvan käytännön toteuttamisen kannalta.

Liikenneinfrastruktuurin kehittäminen

Tuloratkaisun yhteydessä sovittujen Lahti-Luumäki –ratahankkeen ja Lappeenranta – Imatra -moottoritiehankkeen aikaistaminen on toteutettava sisällyttämällä riittävät määrärahat budjettiesitykseen ja kehyksiin. On huomattava, että lähes kaikki käynnissä olevat suuret maanrakennushankkeet ovat päättymässä vuoden lopulla. Logistiikka-alan toimialavuoropuhelua on hyvä jatkaa. Infraministeriyöryhmän suositukset on huomioitava aloittamalla muidenkin mietinnössä esitettyjen hankkeiden toteuttaminen. Liikenneväyliin investoimisen tulee olla pitkäjänteistä toimintaa ja siinä voidaan käyttää myös muita kuin perinteisen budjettirahoituksen keinoja.

Hankekoriin sisältyvät kahdeksan teemahanketta ja 15 investointikohdetta on laitettava tärkeysjärjestykseen ja osoitettava niille rahoitus sekä aikataulu. Etusijalle on asetettava välittömimmin kansantalouden kilpailukykyä ja Venäjä-yhteyksien parantamista tukevat hankkeet.

Tienpidon rahoitus on supistunut viimeisen 10 vuoden aikana, vaikka liikenne on lisääntynyt, ajoneuvojen painot nousseet ja liikenteen ympäristö- ja turvallisuusvaatimukset kasvaneet. Sujuvan ja turvallisen liikenteen takaamiseksi myös teiden kunnossapidon ja perusparannuksen määrärahojen tulee olla riittävällä tasolla, mikä edellyttää määrärahoihin tuntuvaa tasokorotusta. Vuotuinen vaje on n. 15 %:n luokkaa.

Ratojen huono kunto uhkaa rautatieliikenteen kilpailukykyä ja vaarantaa pitkällä aikavälillä koko rautatiejärjestelmän olemassaolon. Ratojen perusradanpidon rahoitustaso tulee nosta. Rautateiden henkilöliikenteen ostoihin on lisättävä määrärahoja nykyisen laajuisen liikenteen jatkamiselle.

Joukkoliikenteen markkinaosuus on laskussa, mikä on ristiriidassa sekä hallituksen omien että EU:n tavoitteiden kanssa. EU:n tavoitteiden mukaisen joukkoliikenteen markkinaosuuden tulisi olla 16 %. Joukkoliikenteen työsuhdelipun huojennettu verotuskohtelu olisi eräs keino lisätä bussi- ja lähijunaliikenteen kysyntää. Lisäksi määrärahoja joukkoliikenteen palveluiden ostoon, paikallisliikenteen valtionavustuksiin sekä kaupunki- ja seutulippualennuksiin tulisi lisätä selvästi nykyisestä.

Hallituksen on valvottava hyväksytyyn laajakaistastrategian toteutumista, jolla varmistetaan nopeat ja kohtuuhintaiset tietoliikenneyhteydet sekä yrityksille että kotitalouksille koko maassa.

Kuntatalous

On myönteistä, että Suomessa ollaan vähitellen aloittamassa keskustelu kuntarakenteiden uudistamisesta. Keskustelua yhteistyöstä palvelutuotannossa, seudullisista tuotantomalleista ja kuntaliitoksista on jatkettava laajalla pohjalla ja avoimin mielin. Tavoitteena ovat elinvoimaiset kunnat, joissa palveluiden rahoitus on vakaata ja enustettavaa.

Peruspyrkimys selkeään, vakaaseen ja ennakoitavissa olevaan rahoituspohjaan sekä koko kuntasektorilla että yksittäisissä kunnissa on edelleen oltava keskeinen lähtökohta tehtäessä ratkaisuja valtion ja kuntien keskinäisistä rahoitussuhteista. Työ-

markkinatuki uudistus ei saa heikentää kuntataloutta eikä saattaa yksittäisiä kuntia kohtuuttomaan asemaan.

Peruspalveluohjelman merkitystä ja sitovuutta kuntatalouden raamittajana tulisi lisätä. Tulevien budjettiratkaisujen on turvattava riittävät kuntatalouden resurssit hallitusohjelman tarkoittamalla tavalla kansalaisille tärkeiden palvelujen turvaamiseksi.

Julkisen sektorin henkilöstöpolitiikka

Valtion työpaikkojen säilyttäminen ja niiden tarkoituksenmukainen lisääminen turvaavat valtionsektorin osalta työllisyystavoitteen toteutumisen.

Valtion henkilöstömenot on budjetoitava kokonaisuudessaan, myös palkankorotusten osalta. Uusien palkkausjärjestelmien vaatima rahoitus on turvattava sovittujen suunnitelmien mukaisesti, jotta järjestelmät toimisivat niin kuin on tarkoitus.

Valtion toimintojen alueellistaminen

Valtion uusien, laajenevien ja uudistettavien toimintojen sijoittaminen pääkaupunkiseudun ulkopuolisiin aluekeskuksiin on valtioneuvoston 8.11.2001 tekemän periaatepäätöksen mukaisesti mahdollista. Alueellistaminen ei saa johtaa henkilöstön irtisanomisiin tai aseman muihin heikennyksiin ja se on valmisteltava ja toteutettava yhteistyössä henkilöstöjärjestöjen kanssa. Henkilöstöjärjestöt on saatava laajasti mukaan muihinkin hallinnon kehittämis- ja tuottavuushankkeisiin. Alueellistaminen ei saa johtaa toimintamäärärahojen leikkauksiin. Uusien järjestelyjen on tuotettava toiminnalle lisäarvoa ja niiden on vahvistettava myös sijoituspaikkakunnan osaamista.

Aluetasolla on lisättävä ylimaakunnallista yhteistyötä. Maakuntarajat eivät saa olla kehittämistyön esteitä. Maakuntajakoa pitää tarkistaa lähtökohtana voimavarojen koostaminen ja nykyistä vahvempien kokonaisuuksien muodostaminen. Alueiden saama EU- ja valtionrahoitus on arvioitava osana budjettimenettelyä. Maakuntien kehittämisstrategian laativan, kuntapohjaisen hallinnon ja valtakunnallisen kehittämisnäkömyksen huomioon ottavan valtion aluehallinnon välistä yhteistyötä tulee tiivistää. Valtion aluehallinnon kokoamista on jatkettava.

Asuntotuotanto ja korjausrakentaminen

Kasvukeskusten asumistilannetta ja työllisyyttä tulee kohentaa turvaamalla kohtuuhintaisen vuokra- ja muun asuntotuotannon tarvitsema riittävä, ehdoiltaan kilpailukykyinen arava- ja korkotukilainoitus. Tonttitarjontaa tulee kasvattaa maa- ja kaavoituspolitiikkaa tehostamalla.

Asuntokannan ylläpitoa ja korjaamista tulee tehostaa. Työllistävään perusparantamiseen ja korjausrakentamiseen tarvittava lainoitus sekä korjaus- ja energia-avustusten määrärahat tulee turvata kysyntää vastaavan tasoissa.

2. Veropolitiikan lähtökohtia

Tulopoliittisen sopimuksen yhteydessä sovittiin veroratkaisuista vuosille 2005-2007. Tuloverotuksen toimenpiteet osaltaan turvaavat palkansaajien hyvän ostovoimakehityksen sopimuskaudella. Työn verotusta keventämällä työnteosta tehdään aiempaa kannattavampaa. Valtion tuloveroasteikon ja ansiotulovähennyksen muutokset vähentävät valtion verotuloja ensi vuonna yhteensä 810 miljoonaa euroa ja vuonna 2007 yhteensä 550 miljoonaa euroa. Ensi vuoden veronkevennyksestä noin 400 miljoonaa euroa on sairausvakuutusmaksun nousun kompensatiota. Lisäksi molempina vuosina tehdään inflaatiotarkistus valtion tuloveroasteikkoon.

Ensi vuoden alusta alkaen toteutuva luopuminen varallisuusverosta kaventaa liiaksi veropohjaa ja merkitsee 100 miljoonan euron lisätuloa varakkaille. Varallisuusverosta luopuminen ei saa merkitä varallisuuteen liittyvien tietojen keruun lopettamista. Tieto- ja varallisuudesta tarvitaan edelleen tutkimus- ym. tarkoituksiin.

Työvoiman liikkuvuuden helpottaminen on edelleen tärkeää työllisyyden parantamiseksi. Liikkuvuuteen voidaan vaikuttaa kehittämällä asunnon ja työpaikan välisten matkakustannusten perusteella myönnettävää matkakuluvähennystä. Matkakuluvähennys perustuu halvimalla kulkuneuvolla tehtyyn matkaan. Oman auton käyttöä ei hyväksytä, jos odotusaika on alle 2 tuntia ja/tai kävelymatka alle 3 kilometriä. Nykyoloissa oman auton käytön hyväksymisen edellytykset voivat tuntua kohtuuttomilta. Siksi pitäisi selvittää tarvetta muuttaa oman auton käyttöön liittyvää verohallinnon ohjetta. Työvoiman liikkuvuuden edistämiseksi ja joukkoliikenteen käytön suosimiseksi pitäisi ottaa käyttöön ns. työsuhdelippu.

Työvoiman liikkuvuutta voitaisiin helpottaa myös lieventämällä ja selkeyttämällä verovapaiden kulukorvausten säädöksiä työmatkoilla, joita verovelvollinen tilapäisesti tekee työhön kuuluvien tehtävien suorittamiseksi erityisellä työtekemispaikalla.

Hallitus on päättänyt työnantajamaksujärjestelmän rakenteen uudistamisesta työvaltaisen toiminnan tukemiseksi. Nyt on aika ratkaista uudistuksen toteuttamistapa, ja tavoitteena on pidettävä työllisyyden nostamista. Uudistuksessa on otettava huomioon vakuutusperiaatteen toteuttaminen eli sosiaalivakuutusmaksujen tulisi vastata syntyvää etuutta. Tämän vuoksi uusi porrastus voi koskea vain työnantajan kansaneläkemaksua, jonka porrastus uudistettaisiin. Uudistus on tarpeen toteuttaa siten, ettei siitä aiheudu uusia ongelmia. Esimerkiksi se ei saa kannustaa työnantajaa keinokeinoiseen työsuhteiden pilkkomiseen tai palkkasummilla keinotteluun. Uudistus ei saa estää pienipalkkaisten ansiokehitystä.

Suomen tulee edelleen toimia EU:n sääntöjen muuttamiseksi siten, että ravintoloiden henkilöstöruokailun ruokatarjoilun arvonlisäverokanta voidaan alentaa elintarvikkeiden arvonlisäveron tasolle. Uudet jäsenvaltiot saivat laajentumisen yhteydessä 2-3 vuodeksi poikkeuksia alennettuihin arvonlisäverokantoihin. Asia tulee esille viimeistään poikkeusten päättyessä 2007.

3. Työministeriön hallinnonala

Osana tulopoliittista sopimusta työmarkkinajärjestöt sopivat toimintamallista, jolla voidaan irtisanomistilanteissa helpottaa työntekijöiden mahdollisimman nopeaa uudelleen työllistymistä ja estää työttömyyden pitkittyminen. Työllistymisen ja muutosturvan toimintamalli on toteutuessaan merkittävä työvoimapolitiikan varhaisen puuttumisen uudistus.

Työvoimapolitiittisen koulutuksen tutkintoihin johtavan koulutuksen määrärahoja tulee nostaa ottaen huomioon muutosturvankin mukanaan tuomat lisätarpeet.

Lisäksi työllisyyden politiikkaohjelmassa on valmisteltu esityksiä, joilla työttömien aktiivitoimia voitaisiin lisätä ja parantaa näin työttömien mahdollisuuksia työllistyä avoimille työmarkkinoille. Keskeisin ehdotus on pitkäaikaistyöttömien yhteiskuntatakuun toteuttaminen. Uudistuksen tarkoituksena on määritellä työmarkkinatuen enimmäiskesto passiivisena tukena, lisätä työhallinnon aktiivitoimenpiteiden tarjontaa pitkään työttömänä olleille sekä samalla parantaa työvoimatoimistojen palveluja.

Hallituksen on osoitettava kehysriihen yhteydessä lisämäärärahoja työvoimapolitiikan toimeenpanoon, jotta sekä työmarkkinatuen uudistus että muutosturvan toimintamalli voidaan toteuttaa. Uudistukset voivat onnistua vain, jos niihin varataan riittävät määrärahat ja henkilöresurssit työvoimahallinnossa. Yksistään työmarkkinatuen uudistukseen tarvitaan 40 miljoonaa euroa lisämäärärahaa.

Työttömien työnhakijoiden aktiivitoimien tulisi painottua nykyistä enemmän tukityöhön yksityisellä sektorilla. Työttömälle työnhakijalle jo työhön pääsyllä on merkitystä ja myös myöhemmän työllistymisen kannalta näillä toimilla on enemmän vaikuttavuutta. Myös työmarkkinatukea on voitava käyttää nykyistä enemmän työllistymistä edistäviin aktiivitoimiin. Työhallinnossa meneillään oleva tukityön uudistaminen onkin toteutettava pikaisesti.

Työmarkkinatuen uudistus lisää entisestään paineita löytää ratkaisuja pitkään työttömänä olleiden työllistämiseksi. On selvitettävä, millä edellytyksillä sosiaalisten yritysten toimintaa voitaisiin laajentaa ja lisätä niiden mahdollisuuksia työllistää vajaakuntoisia ja pitkäaikaistyöttömiä huomattavasti nykyistä enemmän. Sosiaalisia yrityksiä koskeva lainsäädäntö on ollut voimassa reilun vuoden ajan. Tuona aikana on rekisteröity 12 sosiaalista yritystä.

Viime vuosien kehitys on viimeistään osoittanut, ettei työhallinto voi yksinään ratkaista työttömyysongelmaa. Työttömyyden pitkittyessä taustalla on usein monia muita ongelmia, jotka estävät työllistymisen avoimille työmarkkinoille. Eri viranomaistahojen on toimittava tiiviissä yhteistyössä työttömän työllistymisen esteiden poistamiseksi. Työvoiman palvelukeskus- konsepti on viime vuosien merkittävä aktiivisen työvoima- ja koko hyvinvointipolitiikan uudistus, jonka myötä eri toimijat yhteistyössä tukevat työttömän paluuta työmarkkinoille. Työmarkkinatukiudistuksen yhteydessä palvelukeskusten toimintamalli on jo vuoden 2006 aikana vakiinnutettava koko maahan ja eri viranomaisten yhteistyötä on syvennettävä.

Työelämäohjelmat

Työelämän tuottavuuden ja laadun kehittämisohjelmalle (TYKES 2003-2009) on turvattu suunnitelman mukaiset resurssit koko ohjelmakaudeksi. Työministeriön hallinnonalalla on säilytettävä sitomattomat tutkimusmäärärahat vähintään vuoden 2004 tasolla.

4. Opetusministeriön hallinnonala

Aikuiskoulutus

Tulevina vuosina työmarkkinoilta poistuu työvoimaa enemmän kuin nuoremmista ikäluokista tulee tilalle. Siksi työelämämme tärkein voimavara on jo työmarkkinoilla oleva väestö. Yhä useampi työorganisaatio joutuu rakentamaan osaamisensa jo työmarkkinoilla olevan työvoiman varaan – useimmiten sen palveluksessa jo olevan henkilöstön kehittämiseen. Vahva osaaminen auttaa jaksamaan työssä ja kannustaa pysymään työssä pitempään. Tulevaisuudessa yritysten ja työpaikkojen on panostettava nykyistä enemmän ammattitaitoisen työvoiman kouluttamiseen. Työmarkkinoiden muutokset haastavat koko aikuiskoulutusjärjestelmämme. Aikuiskoulutukseen on osoitettava tulevina vuosina lisää resursseja.

Aikuiskoulutuksen keskeinen painopiste on tulevina vuosina oltava vähän koulutusta saaneiden oppimismahdollisuuksien parantamisessa. Työmarkkinoilla on edelleen noin 350 000 henkilöä vailla perusasteen jälkeistä koulutusta.

Noste-ohjelman jatkorahoitus tulee turvata, jotta ohjelmalle asetetut määrälliset ja laadulliset tavoitteet voidaan saavuttaa. Määrärahavaraus tulee mitoittaa siten, että vuonna 2006 voidaan ohjelman mukaiseen koulutukseen saada 10 000 osallistujaa. Vähiten koulutusta saaneiden mahdollisuudet osaamisen kohottamiseen tulee Nosteen päättymisen jälkeenkin turvata erityistoimin. Noste-ohjelmaa tulee jatkaa vuodella.

Työelämän kasvavien koulutustarpeiden hoitamiseksi tulee ammatillisen lisäkoulutuksen määrärahoja korottaa. Valtiovallan tulee turvata lisäkoulutuksen vakaa ja kasvava määrärahakehitys pitkäjänteisesti. Lisäkoulutuksesta merkittävä osa kohdistuu tutkintotavoitteiseen koulutukseen, jolla työntekijöiden osaamisen pohjaa voidaan nostaa sekä päivittää.

Oppisopimuslisäkoulutuksen kiintiöpaikkoja tulee nostaa vuodelle 2006 vähintään 500 paikalla, jotta jatkuvasti kasvavaan kysyntään voidaan vastata.

Vähän koulutusta saaneiden kannustimia hakeutua koulutukseen on parannettava. Ensimmäiseksi olisi parannettava aikuisopiskelijoiden opintososiaalista asemaa turvaamalla näyttötutkintoihin osallistumisen aikainen toimeentulo. Lisäksi näyttöihin osallistuville aiheutuvat kustannukset on pidettävä kohtuullisena, myös näyttöihin suoraan osallistuville henkilöille.

Ammattikorkeakoulujen jatkotutkinnot tullaan vakinaistamaan 1.8.2005 lähtien. Vakinaistamisen yhteydessä on huolehdittava siitä, että ammattikorkeakouluilla on resursseja tarjota myös lyhytkestoisempaa aikuiskoulutusta.

Nuorten ammatillinen osaaminen

Ammattiosaamisen näytöt on suunniteltu otettavaksi käyttöön 1.8.2006 alkavasta koulutuksesta lukien. Näyttöjärjestelmän käyttöönottoaiheessa aiheutuu lisäkustannuksia työelämäyhteistyön organisoinnista, työelämäedustajien ja opettajien koulutuksesta, näyttöjen suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista. Osana tulopoliittista ratkaisua työmarkkinajärjestöt ovat esittäneet, että valtion talousarvioesityksissä seuraaville vuosille varataan riittävät määrärahat uudistuksen toteuttamiseen. Valtiontalouden kehyspäätöksessä vuosille 2006-2009 on huomioitava näyttöjen käyttöönoton aiheuttamat lisäkustannukset.

Ammattiosaamisen näytöt on tarkoitus pääosin suorittaa työpaikoilla osana työssäoppimisjaksoja. Näyttöjen ja työssäoppimisjaksojen yhteensovittaminen tulee vaatimaan kaikkien osapuolten panostusta ja koulutusta. Työssäoppimisen ja näyttöjen kehittäminen ja toteuttaminen yhteistyössä oppilaitosten ja työpaikkojen kanssa tulee vaatimaan määrärahoja myös tulevina vuosina. Kun ESR- ohjelmakausi päättyy, on tähän työhön osoitettava tukimäärärahoja kansallisesti koko kehyskauden ajaksi.

Työmarkkinoiden ammatitaitovaatimusten kohotessa edellytetään ammattialasta riippumatta työntekijöiltä ammatillista koulutusta. Osana työllisyyden politiikkaohjelman toteutusta on käynnistetty useita toimia nuorten yhteiskuntatakuun toteuttamiseksi. Yksi keskeinen tavoite koulutustakuu siten, että yhä useampi nuori jatkaa opintojaan peruskoulun jälkeen toisen asteen koulutuksessa. Tärkeää on myös vähentää opintojen keskeyttämistä toisella asteella. Koulutustakuun toteuttamiseksi on varattava toimien edellyttämät lisämäärärahat sekä opetus- että työministeriön hallinnon aloilla. Osana yhteiskuntatakuuta on turvattava myös työpajojen toimintaedellytykset koko maassa.

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta

Pienten koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta ei ole käynnistynyt toivotulla tavalla. Syksyllä 2004 toimintaan osallistui reilut 40 000 koululaista, joista 60 prosenttia oli ensimmäisen luokan oppilaita. Aamu- ja iltapäivätoiminta on laajennettava kattavasti koskemaan ensimmäisen ja toisen luokan oppilaita. Aamu- ja iltapäivätoimintaan on osoitettava määrärahat siten, että laissa asetetut tavoitteet vanhemmilta perittävien maksujen suuruudesta toteutuvat. Aamu- ja iltapäivätoiminnalla on tärkeä merkitys työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen helpottamisessa.

Vapaa sivistystyö ja tutkimustoiminta

Hallituksen tavoitteena on ollut kansalaisvaikuttamisen ja kansalaisyhteiskunnan toimivuuden tukeminen. Tavoitteiden edistämiseksi tulee vapaan sivistystyön, erityisesti opintokeskusten ja kansanopistojen voimavaroja parantaa. Puolueettoman yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen edistämiseksi on Palkansaajien tutkimuslaitoksen valtionapua nostettava.

5. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

Sosiaalivakuutus

Sairausvakuutuksen rahoitus on uudistettava kestäväällä tavalla ja siten, ettei palkansaajien maksurasitus uudistuksen lähtövaiheessa nettotasolla nouse.

Sairausvakuutuksen osapäiväraha tulee toteuttaa vuoden 2006 osapäivärahaa pohtineen työryhmän ehdotusten (STM 2004:8) mukaisesti.

Päivärahaetuuksia leikkaavasta työntekijän työeläkemaksuun ja palkansaajan työttömyysvakuutuksen maksuun sidotusta prosenttivähennyksestä tulee luopua, kuten eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokuntakin on edellyttänyt.

Jos työntekijältä edelleen vaaditaan sairauslomatodistus myös lyhytaikaisista sairauslomista, tulee turvata työntekijän oikeus saada tarvittava todistus joko työterveyshuollosta tai terveyskeskuksesta ilman työntekijälle aiheutuvia kustannuksia.

Osana köyhyden vähentämistä on varauduttava poistamaan 1990-luvun laman aikaan työttömyysturvaan tehdyt leikkaukset. Näitä ovat lomakorvausten jaksottamisesta ja etuuksiin tehtävistä sosiaalivakuutusmaksuja vastaavasta vähennyksestä luopuminen sekä työttömyysturvan omavastuuajan palauttaminen viiteen päivään. Soviteltujen etuuksien enimmäiskestosta tulee luopua.

Työttömyysturvan peruspäivärahaan ja työmarkkinatukeen mahdollisesti tehtävät tasokorotukset on toteutettava niin, että lakisääteinen kytkentä ansioturvaan säilytetään. Tämä on myös hallitusohjelman mukaista.

Sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut

Väestön ikärakenteen vanhenemisen aiheuttama palvelujen kysyntä kasvaa. Sosiaali- ja terveystaloudellisten palvelujen saatavuus ja laatu on turvattava. Omaishoidon kehittämistä tulee jatkaa.

Lääninhallitusten resurssit yksityisten palveluntuottajien valvontaan sosiaali- ja terveydenhuollossa ovat puutteelliset. Valvonnan parantamisen edellyttämät määrärahat on varattava valtion ensi vuoden talousarvioon.

Perhepäivähoidon kustannuskorvaus

Hallitusohjelmassa luvataan parantaa perhepäivähoitajien asemaa mm. kehittämällä kustannuskorvausjärjestelmää. Perhepäivähoitajien kustannuskorvaus sisältää elintarvikekustannuskorvauksen sekä muun kustannuskorvauksen (mm. huoneiston käyttö ja lasten toiminnan järjestämisen kulut). Suomen Kuntaliiton perhepäivähoidon kustannuskorvausta selvittänyt työryhmä esittää, että kustannuskorvaus tulee vähentää perhepäivähoitajan bruttotuloista määriteltäessä tulosidonnaisia sosiaalietuuksia (mm. asumistuki, opintotuki). Kustannustyöryhmän esitys tulee toteuttaa.

6. Työterveyshuollon palvelujen ja työsuojeluviranomaistoiminnan kehittäminen sekä työehtojen valvonta

---

Suomessa on eläkekustannusten hallitsemiseksi otettu tavoitteeksi nostaa keskimääräistä eläkkeelle siirtymisikää pitkällä aikavälillä 2-3 vuodella. Vuoden 2005 alusta voimaan tulleet eläkelakien muutokset valmisteltiin juuri tätä muutosta tukeviksi. Tavoite työelämästä pois siirtymisiän myöhentämisestä ymmärretään yhteiskunnassamme laajasti. Yksimielisyys vallitsee myös siitä, että tavoitteen saavuttaminen edellyttää ennen muuta työelämän kehittämistä ikääntyvien jaksamista tukevaksi. Tässä kehitystyössä toimivalla työterveyshuollolla ja työelämän muutokset huomioon ottavalla työsuojelutyöllä on keskeinen tehtävä. Tämä on tunnustettu myös hallitusohjelmassa, jossa painotetaan työsuojelun ja sen valvonnan voimavarojen turvaamista. Työsuojelua ja työterveyshuoltoa koskevat lait on uudenaikaistettu ja sosiaali- ja terveysministeriössä on tehty päätökset työterveyshuollon kehittämislinjoista. SAK pitääkin välttämättömänä, että työterveyshuollon kattavuuden ja laadun turvaamiseksi sekä työsuojelun valvonnan kehittämiseksi varataan riittävät voimavarat.

KRP:n työehtovalvontayksikkö

Tulopoliittisen ratkaisun yhteydessä sovittiin, että keskusrikospoliisin yhteydessä toimiva määräaikainen pimeän työvoiman valvontayksikkö vakinaistetaan, ja että sen toimintaa suunnataan laajemmin harmaan talouden torjuntaan. Yksikölle on osoitettava riittävät voimavarat tehtäviensä suorittamiseen. Myös yksityisillä palvelualoilla tapahtuvaa vuokratyövoiman käyttöä tulee pystyä valvomaan tehokkaasti.

Lisäksi tupossa todetut muut toimet talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjumiseksi on toteutettava. Näitä ovat mm.

- työvoimatoimiston oikeus saada verohallinnon tietoja siitä, onko oleskeluluvassa tarkoitettu työntekijä hoitanut veroihin ja maksuihin liittyvät velvoitteensa ja pitävätkö esimerkiksi aikaisemmin maksettuja palkkoja koskevat tiedot paikkansa
- työvoima- ja veroviranomaisten tietojenvaihto ulkomaalaisten työntekijöiden oleskelulupien myöntämiseen liittyvässä päätöksenteossa
- verohallinnon oikeus saada käyttöönsä ulkomaalaisrekisterin tietoja ulkomaalaisen Suomessa oleskelusta, työnantajista ja työsuhteesta
- ulkomaalaisten työntekijöiden työehtojen toteutumisen varmistaminen ja työehtoerimielisyyksien ratkaiseminen mm. järjestöjen kanneoikeuden avulla.

Tieliikenteen valvontayksikkö

Suomessa maanteillä suoritettava ammattimaisen liikenteen valvonta on riittämätöntä. Valvontaresurssien puute osaltaan lisää harmaata taloutta. Ammattimaisen liikenteen valvonnan parantamiseksi tulee perustaa oma valvontayksikkö riittävin resurssein, joka täydentäisi sekä liikkuvan poliisin että työsuojeluviranomaisten tieliikenteessä suorittamaa valvontaa.

7. Tasa-arvo

Hallitusohjelmassa ja hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa on sitouduttu lukuisiin konkreettisiin sukupuolten tasa-arvoa edistäviin toimiin, jotka edellyttävät suurta työpanosta erityisesti sosiaali- ja terveysministeriön tasa-arvoyksikössä ja tasa-arvovaltuutetun toimistossa. Hallitusohjelma lupaakin vahvistaa tasa-arvoasioiden resurssointia.

Vuonna 2005 voimaan tuleva tasa-arvolain uudistus edellyttää tasa-arvovaltuutetun toimiston resurssien lisäystä. Lisäresursseja tarvitaan sekä tasa-arvon edistämiseen että lain valvontatehtäviin. Erityistä panostusta tarvitaan samapalkkaisuuteen sekä koulutuksen tasa-arvoon liittyviin valvonta- ja neuvontatehtäviin. Virkojen lisäksi on tarpeen lisätä toimintamäärärahoja tasa-arvolain uudistukseen ja tasa-arvosuunnitteluun liittyvään tiedotus- ja koulutustoimintaan sekä materiaaliuotantoon.

Työsuojelupiireille tulee turvata riittävät resurssit lisääntyneiden tehtävien hoitamiseksi. Hallituksen tasa-arvo-ohjelman mukaisia uusia tehtäviä ovat mm. työpaikan tasa-arvosuunnittelun tilan tarkastaminen ja neuvonta.

Valtion tulee työnantajana olla esimerkillinen samapalkkaisuustavoitteen toteuttamisessa ja osoittaa palkkausjärjestelmäuudistusten edellyttämät varat tulevien vuosien budjetteihin. Valtion tulee myös sitoutua perusteettomien määräaikaisten työsuhteen vakinaistamiseen ja varautua tästä aiheutuviin kuluihin.

8. Oikeusministeriön hallinnonala

Vankeinhoito

Vankeinhoitolaitoksen, kuten ei muidenkaan virastojen, vuoden 2005 talousarvioon ei ole sisällytetty vuoden 2005 palkankorotuksia, uuden palkkausjärjestelmän rahoitusta, henkilöstövajeen korjaamista ym. eräitä määrärahatarpeita. Nämä on tarkoitus hoitaa lisätalousarviolla, mikä ei ole asiallisen budjetointitavan mukaista. Kehysriihessä tulee sopia riittävästä henkilöstöressin lisäämisestä sekä toimintamenojen täysimääräisestä budjetoinnista vankeinhoitolaitoksessa kehyskaudella 2006-2009.

Uuden tietojärjestelmän toimimattomuudesta aiheutuneen sakkovankisuman purkaminen lisää päivittäistä vankilukua vuonna 2005 noin 200-300 vangilla, mikä heijastuu lisärahoituksen tarpeena toimintamenoihin ja terveydenhoitomenoihin.

9. Puolustusministeriön hallinnonala

Valmisteilla oleva Puolustusvoimien varikkojen ja varuskuntien lakkauttaminen selviytymiehen esittämässä laajuudessa merkitsee 1 200 työpaikan menetystä vuodesta 2008 alkaen. Muutoksessa on kohdeltava sekä siviili- että sotilashenkilöstöä yhtäläisin perustein. Jokaiselle on tarjottava korvaava työpaikka puolustusvoimien tai muun valtionhallinnon palveluksessa. Henkilöstösopeutuksen vuoksi lakkauttamiset on tehtävä asteittain viiden vuoden siirtymäajalla eikä kertarysäyksellä. Yhteiskunnalliset vaikutukset jäävät vähäisemmiksi, mikäli varikkoja ja varuskuntia lakkautetaan vain sellaisissa kunnissa, joissa ei synny huomattavia kielteisiä työllisyysvaikutuksia.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
Hakaniemenranta 1, PL 157, FIN-00531 Helsinki, puh (09) 77211, fax (09) 7721 447, www.sak.fi

Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
Hagnäskajen 1, PB 157, FIN-00531 Helsingfors, tel (09) 77211, fax (09) 7721 447, www.sak.fi

The Central Organisation of Finnish Trade Unions SAK
Hakaniemenranta 1, P.O. Box157, FIN-00531 Helsinki, phone +358 9 77211, fax +358 9 7721 447, www.sak.fi